

A múlt atrocitásainak árnyékában

Budapesten, a Fővárosi Bíróságon csütörtökön kezdetét vette a háborús bűntett elkövetésével vádolt Képiró Sándor volt csendőr százados büntetőpere. A vádirat szerint Képiró 1942. január 21-e és 23-a között egy Újvidéken tartott razzia során közreműködött ártatlan civil személyek, többnyire zsidók és szerbek kivégzésében. Felmerül a kérdés, hogy a per hogyan befolyásolja majd a magyar–szerb viszonyokat és a magyar–szerb vegyes történész bizottság munkáját.

A témáról **Mészáros Zoltán** történészt és **Matuska Márton** nyugalmazott újságírót – aki az elsők között foglalkozott az 1944/45-ös partizán megtorlások feltárásával – kérdeztük.

Mészáros Zoltán a magyar–szerb viszonyokról elmondta, szerinte fontos a múlt tisztázása, de az is, hogy legyen valamilyen tervünk, jövőképünk arról, hogyan tudnánk mindkét közösség számára hasznosan együtt élni. Matuska Márton kifejtette: egy olyan alapos felderítés, mint például az 1942-ben történt újvidéki razzia vizsgálata, amelynek feltárását a magyar állam segítette, még nem történt meg az 1944-es vérengzésekkel kapcsolatban.

Bővebben a 6. oldalon

A múlt atrocitásainak árnyékában

Budapesten, a Fővárosi Bíróságon csütörtökön kezdetét vette a háborús büntett elkövetésével vádolt Képiró Sándor volt csendőrszázados büntetőpere. A vádirat szerint Képiró 1942. január 21-e és 23-a között egy Újvidéken tartott razzia során az egyik járőrsoport parancsnokaként közreműködött ártatlan civil személyek, többnyire zsidók és szerbek kivégzésében. Felmerül a kérdés, hogy a per hogyan befolyásolja majd a magyar–szerb viszonyokat és a magyar–szerb vegyes történész bizottság munkáját, amely az 1944/45-ös, délvidéki magyarság elleni megtorlásokat hivatott feltárni.

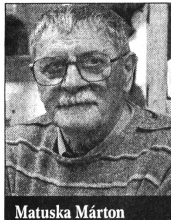
Képiró Sándor most kezdődött perét nem pragmatikus szempontból kell megközelíteni, mondta lapunknak Mészáros Zoltán történész. Nincs helye semmilyen heveskedésnek egy ilyen kérdésben, alaposan meg kell vizsgálni a bizonyítékokat, és utána jöhet az igazságszolgáltatás – az igazság szolgáltatása.

– El kell múlniuk azoknak az időknek, amikor egy-egy ilyen ítéletet propagandacélokra használtak, és kimondva vagy kimondatlanul egy egész közösséget ítélték el – vélekedik a történész. Hozzátette: itt, az egykori Jugoszláviában a magyarság ilyen, többszörösen elítélt közösség volt, ráadásul mindezt visszavetítették a magyarság egész történetére, s ennek nyoma megtalálható a mai történelemkönyvekben is.

Mészáros szerint ebben az esetben a legfontosabb, hogy a büntett bűn voltát megállapítsák és elítéljék, s ezáltal újból megerősítsék azt, hogy mi az elfogadható, és mi az elfogadhatatlan viselkedés. Másrészt az áldozatok azon jogát sem lehet elvitatni, hogy a büntett elkövetője büntetést kapjon, noha sajnos a büntett következményeit helyreállítani már nem lehet. Ha Képiró Sándor bűnös, akkor el kell ítélni, noha ez elsősorban nem történelmi, hanem jogi kérdés.

– Ami meg a magyar–szerb viszonyokat illeti, fontos a múlt tisztázása, de az is, hogy legyen valamilyen tervünk, jövőképeünk arról, hogyan tudnánk mindkét közösség számára hasznosan együtt élni. Itt már helye van a pragmatikus megfontolásnak is. Azt hiszem, ez a kérdés nem csak azon múlik, hogy milyen ítélet születik, hanem azon is, milyen jól tudunk együttműködni, milyen nyíltan tudunk a problémáinkról párbeszédet folytatni, és mikor áll helyre a két közösség között a bizalom, aminek ezen kívül számos összetevője van – mondja a történész.

MÁS HÁBORÚS BŰNÖK

Matuska Márton

Matuska Márton nyugalmazott újságíró – aki az első között foglalkozott az 1944/45-ös partizán megtorlások feltáráásával – felkeresésünkre elmondta: személyesen csupán annyit tud Képiró Sándorról, amennyit egy jobban odafigyelő újságolvasó megtudhat a sajtóból, de az tény, hogy a háborús bűnök nem évülhetnek el. Ennek fényében azonban más háborús bűnök is felmerülnek.

– Leszögezhető, hogy vannak olyan háborús bűnösök, akiket hetven éve üldöznek és vannak olyanok is, akik bűnösségét eddig még senki sem firtatta. Nem tudok egyetlen háborús bűnről sem, akit bíróság elé állítottak volna, mert részese volt annak a magyarellenés vérengzésnek, amelyben feltételezéseink szerint 15–20 ezer délvidéki magyar esett áldozatul. Nem tudom megmagyarázni, ennek mi az oka, de ez olyan tény, amelyet nem tudunk megkerülni – mondta az újságíró.

Szavai szerint a tragédiánkkal kapcsolatos tudományos kutatás hivatalosan meg sem kezdődött, holott a szerb és a magyar államfő lassan már két esztendeje bejelentette a vegyes bizottság megalakítását.

– Egy olyan alapos felderítés, mint például az 1942-ben történt újvidéki razzia vizsgálata, amelynek minden lehetséges eleme tudományosan ki lett vizsgálva, és amelynek feltárását a magyar állam segítette, még nem történt meg az 1944-es vérengzésekkel kapcsolatban, sem a szerb, sem a magyar állam részéről – mondta Matuska.

A Képiró-perrel kapcsolatban megjegyezte: természetes, hogy a szerb fél érdekelt az ügy minél nagyobb dobra verésében. A csütörtöki tárgyaláson Vladimir Vukčević, a háborús bűnök kivizsgálásáért felelős szerb különleges ügyész is jelen volt.

– Normálisnak tartom, hogy a pert kíséri Vukčević különleges ügyész is. Azt fájjalom csupán, hogy ebben az ügyben is az egyoldalúság jelét fedezhetjük fel. Ha szintén fel akarjuk tárni a múltat, akkor

minden hasonló esetet meg kell vizsgálni. És most még nem is beszélünk arról, hogy mi érte a velünk élő németiséget – szögezte le az újságíró.

ARÁNYOS IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS KELLENE

Matuska Márton és Mészáros Zoltán sem hiszi, hogy a per befolyásolná a magyar–szerb történetész vegyes bizottság munkáját.

– Az újvidéki és a Sajkás-vidéki események jól fel vannak tárva, sok újdonságot ez a per aligha hozhat. Ami pedig a vegyes bizottság munkáját illeti, szerintem az 1944-es eseményekre kell koncentrálni, hiszen azok nincsenek rendesen feltárva – mondta Mészáros.

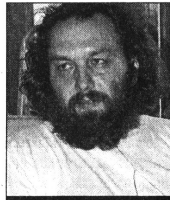
Felmerül a kérdés, hogy a per következményeképpen számíthatunk-e az 1944-es atrocitásokban részt vevő, más nemzetiségű háborús bűnösök esetleges letartóztatására.

– A szóban forgó eset szinte kötelezővé teszi, hogy más háborús bűnösökkel ugyanígy, ilyen alaposan, netalán ennyi év után is foglalkozunk – hangsúlyozta Matuska.

Mint megjegyezte, ismeri például Hegyi József történetét, aki Képiróval egy időben szolgált. Ő elkötelezett antikommunista volt, és amikor megindult a Délvidéken a gyűjtőátalakítások sorozata, neki köszönhetően sok tettest elfogtak, bíróság elé állítottak és kivégezték.

– Igen ám, de az 1942-es razzia alatt lakásán annyi szerbet és zsidót rejtett el, amennyi elfért. És mégis kivégezték mint háborús bűnöst. Ugyanígy az Újvidéktől 10 kilométerre található Kabol településen, Molnár Andor és Horváth Mihály falusi bírók a razzia alatt megmentették az egész falu szerb lakosságát. Annak ellenére, hogy letartóztatásuk után az egész falu meg akarta menteni őket, háborús bűnösökként végezték ki a falubúriákat. Ezek a háborús bűnök mind egybefolyanak. Nem tudom, mi lesz a Képiró Sándor elleni per végkimenetele, de azt igen, hogy csak akkor lesz a sokat emlegetett megbékélésből valami, ha arányosan teszünk igazságot – állapította meg az újságíró.

A TITÓISTA PROPAGANDA

Mészáros Zoltán

Mészáros Zoltán szavai szerint egyelőre az áldozatok kilétének feltárása sem zajlott le, ráadásul a titóista vezetés mindent elkövetett annak érdekében, hogy minden áldozatot bűnösnek állítsanak be. Ebből pedig az következik, hogy az elkövetőket hősek, szabadságharcosnak, igazságszolgáltatóknak állították be, arról nem is beszélve, hogy bármelyik fegyveres testület tagja viszonylag könnyen követhet el bűntetteket, hiszen a fegyver az ő kezében van.

– Abban a pillanatban, amikor a vérengzések történetek, nemcsak a pillanatnyi helyzetet uralta a titóista vezetés, hanem, hogy úgy mondjam, a jövőt is, olyan iratokat hozott létre, amelyeket akart, olyan propagandát fejtett ki, amelyet akart, a mai kutatás ezen a sűrűre szőtt propagandahálón, propagandadzsungelen kell, hogy a réseket keresse, és napvilágra hozza, hogyan is volt tulajdonképpen – mondta Mészáros.

Ami az elkövetőket illeti, a történész szerint nem tudni, honnan érkeztek. Csak az a biztos, hogy bűntettek történtek. A partizán egységek, illetve a különleges osztagok tagjai származhattak az egykori ország vagy az 1944 őszéig Tito által vezetett politikai opció által birtokba vett területek bármelyikéről. Megjegyezte: az egységek mozgását rekonstruálni lehetne, de a jelek szerint pillanatnyilag ezzel senki sem foglalkozik komolyan.

– Személy szerint elégedett lennék, ha kére kerítenének egy elkövetőt bárhonnán is való, de ahhoz olyan szervezeten és hatékonyan kellene dolgozni, mint ahogy azt a Simon Wiesenthal Központ teszi. Ez viszont akarát és szervezés kérdése – véli Mészáros.